Kunst op het Bolwerk

Twee jaar geleden is in dit Alkmaars Nieuwsblad al een drietal artikelen van de hand van Bertus Bakker verschenen over beelden op het Alkmaarse bolwerk. Daar staan veel meer kunstwerken dan de drie beelden die toen zijn besproken. Daarom belicht Bertus op deze plaats de komende weken een aantal andere sculpturen. Lees deze eerste editie over de ambitie van Alkmaar om een beeldenpark te ontwikkelen in onze stad: Om nog even het geheugen op te frissen: in 1954 vierde de stad zijn 700-jarig bestaan en besloot de gemeenteraad een fonds te stichten om de stad te verfraaien met moderne kunstwerken. Er werd een speciale kunstcommissie opgericht onder leiding van burgemeester Wytema. De werkgroep ging op bezoek in tal van beeldhouwersateliers en bezocht ook diverse openluchtentoonstellingen. Het eerste kunstwerk dat deze commissie voor het bolwerk aankocht, staat er helaas niet meer. Het ging om het bronzen beeld van een zittende hond van Han Rädecker, de zoon van de bekende John Rädecker die het Monument op de Dam heeft ontworpen. Het werd in 1982 ontvreemd en datzelfde lot trof twintig jaar later ook het tweede aangekochte werk: Spittende arbeider van Jan Havermans. In Alkmaar zijn nog twee aardige sculpturen van Havermans: een hardstenen reliëf van spelende kinderen aan de voormalige Vondelschool en een soortgelijk reliëf op de Lyceumbrug bij het PCC met daarop een steenhouwer en een architect bij het wapen van Alkmaar.

Bertus Bakker, HVA

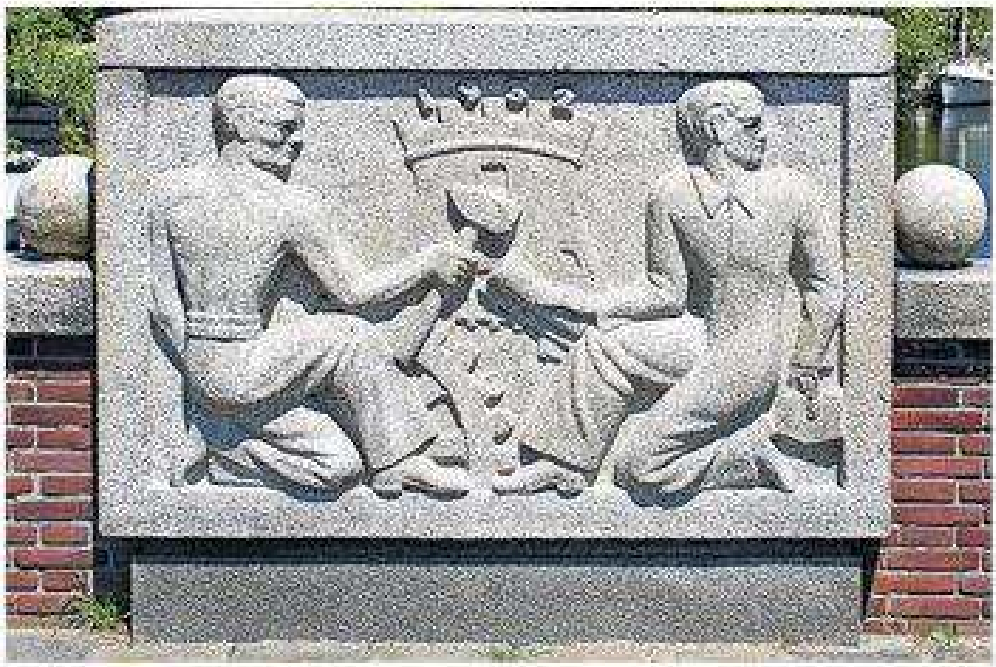

> *Werk van Jan Havermans.* (Foto: aangeleverd)

‘Moeder en kind’ van Frida Heil

In deze column verhaalt Bertus Bakker over de beelden op ons Alkmaarse bolwerk. De in de jaren ‘50 opgerichte kunstcommissie die de kunstwerken moest selecteren had uiteraard professionele hulp nodig. Hiertoe de beeldhouwster Frida Heil-Verver (1892-1983) als adviseur aangetrokken. Ze was bestuurslid van de stichting Sonsbeek en op die manier betrokken bij de organisatie van de befaamde beeldententoonstellingen in dit Arnhemse park. Mede hierdoor beschikte zij over een omvangrijk netwerk binnen de wereld van de beeldhouwkunst.

Heil-Verver tipte de kunstcommissie over interessante beeldhouwers en markante sculpturen, zij maakte afspraken met de kunstenaars om hun ateliers te bezoeken en wees de commissie verder op interessante tentoonstellingen. Frida Heil was in Soerabaja geboren. Ze volgde aan de Amsterdamse Rijksakademie van Beeldende Kunsten weliswaar een schildersopleiding, maar was vanaf 1932 vrijwel uitsluitend werkzaam als beeldhouwster en als zodanig autodidact.

Het mag niet verbazen dat op het bolwerk ook een beeld van haar hand een plaats heeft gekregen. In 1963 verwierf de gemeente het beeld ‘Moeder en kind’. De statige moederfiguur is door de beeldhouwster getroffen in een kaarsrechte houding. De moeder draagt het kleine kind op haar linkerschouder. Van enige afstand gezien doet het beeld nogal streng aan, maar als we dichterbij komen zien we dat het kind zijn hoofd neigt naar dat van zijn moeder terwijl die zijn rechterhandje stevig vasthoudt. Het intieme hardstenen beeld kreeg een plek op het Clarissenbolwerk.

> *Beeld van Frida Heil-Verver. aangeleverd*

‘Blote man’ van Luciano Minguzzi

Twee jaar geleden zijn op deze plek drie artikelen van Bertus Bakker verschenen over beelden op het Alkmaarse bolwerk. Maar er staan veel meer kunstwerken. Lees deze derde editie over het beeld ‘Man met haan’ van de beroemde Italiaanse beeldhouwer Luciano Minguzzi:

Werden de eerste twee kunstwerken voor het bolwerk, de Hond en de Arbeider, gestolen, het derde beeld ziet u ook niet meer op het bolwerk. Het gaat om ‘Man met haan’, dat de gemeente in 1956 voor ƒ 10.000 aankocht van de beroemde Italiaanse beeldhouwer Luciano Minguzzi (1911-2004). De kunstcommissie was niet eenstemmig over deze aankoop, maar de stem van voorzitter Wytema gaf de doorslag. Het beeld, dat van de commissie intussen de titel ‘Triomf’ had gekregen, viel niet in goede aarde van het publiek. De expressionistische vormentaal ervan was nogal ongewoon. Ook het feit dat de man geheel naakt was, stuitte menige wandelaar tegen de borst. Het beeld werd aldus van het bolwerk verwijderd en staat nu in de patio van het stadhuis, waar u het nog steeds kunt zien. Minguzzi zou furore maken in Italië. Hij werd in 1956 hoogleraar beeldhouwkunst en veertig jaar later werd in Milaan het aan hem gewijde Museo Minguzzi geopend. Zijn belangrijkste triomf vierde hij toen hij in 1965 een bronzen deur (de vijfde) voor de Dom in Milaan mocht ontwerpen en in 1977 zelfs een voor de Sint Pieter te Rome.

> *Het beeld, toen nog op de bolwerk.* (Foto: aangeleverd)

‘Ontmoetingssteen’, Piet Slegers

Twee jaar geleden zijn op deze plek drie artikelen van Bertus Bakker verschenen over beelden op het Alkmaarse bolwerk. Maar er staan veel meer kunstwerken. Lees deze vierde editie over het beeld ‘Ontmoetingssteen’ van de beeldhouwer Piet Slegers:

In 1966 besloot de Alkmaarse kunstcommissie de gok te wagen en eens een abstract kunstwerk aan te schaffen. Het werd een beeldhouwwerk van Piet Slegers (1923-2016). Het maar liefst 4,5 ton zware beeld dat de eenvoudige titel ‘Plastiek’ droeg, was uitgevoerd in rode lavasteen. Het kostte maar liefst ƒ20.000 en staat nog steeds op het bolwerk ter hoogte van de Adelbertusschool. Het beeld weerspiegelt de telkens veranderende werking van de natuur. Invloed van zon en regen zorgt ervoor dat het beeld zich aanpast aan zijn natuurlijke omgeving. Het lavasteen heeft een grijze kleur, maar verkleurt naar roodachtige tinten als het nat wordt. In de groeven en spleten groeit alg en mos. De locatie in het plantsoen was bedoeld als plaats van samenkomst en daarom gaf men het beeld de naam ‘Ontmoetingssteen’. Piet Slegers is bekend geworden als zogenaamde land art- en omgevingskunstenaar. Voor zijn bekendste werk, dat tevens het grootste landschapskunstwerk van ons land is, moet u naar de Flevopolder. Niet ver van Zeewolde kunt u zijn project ‘Aardzee’ bezoeken. Als het ware door een creatieve reuzenhand is daar ingegrepen in het monotone landschap.

‘Herder’ van Paul van Crimpen

Twee jaar geleden is in dit Alkmaars Nieuwsblad een drietal artikelen van de hand van Bertus Bakker verschenen over beelden op het Alkmaarse bolwerk. Bertus belicht nu wekelijks nog een aantal sculpturen:
In 1970 legde burgemeester Wytema onverwacht zijn functie als burgemeester neer. Zo duurde het tot 1985 voordat weer eens een werk werd aangekocht voor het bolwerk: het beeld ‘Herder’ van Paul van Crimpen (1932-1999). Het brons komt uit zijn serie ‘Schaapherders’. Van Crimpen was in 1981 begonnen aan deze serie, geïnspireerd door zijn vriend Jan Boom, een wetenschappelijk onderzoeker, milieuactivist, bioboer, schapenfokker én herder in het Verdronken Land van Saeftinghe.
In die laatste hoedanigheid stond Boom gewillig model voor de kunstenaar. Met zijn karakteristieke hoedje op staat de herder gebogen onder het gewicht van een schaap op zijn rug. Boom in 2012: ‘Ik herinner me dat de eerste opdracht voor Alkmaar bijna de mist in ging omdat de mal voor dat beeld tijdens een storm werd getroffen door een omgewaaide boom die viel op het dak van de loods van de bronsgieter waarin de mal was opgeslagen. Maar de scherven konden worden gelijmd en het is toch nog goed gekomen.’

Van Crimpen is een leerling geweest van de beeldhouwer Cor Hund wiens grote stenen beeldengroep van ‘Het Gezin’ als een van de eerste beelden in 1956 op het bolwerk werd geplaatst en wel op het Munnikenbolwerk.

> *‘Herder’ van Paul van Crimpen.*